

set, nisi adeo modicum apponeretur de aqua quod converteretur in vinum. Et ideo semper rarius est parum de aqua apponere, & præcipue si vinum sit debile: quia si tanta fieret appositio aquæ ut solveretur species vini, non posset perfici sacramentum. Unde Julius I. Papa (in decreto vi. 1.) reprehendit quosdam qui pannum lineum multo intinctum per totum annum servant, & in tempore sacrificii aqua partem ejus lavant, & sic offerunt.

Ad primum ergo dicendum, quod sufficit ad sacramentum hujus significationem quod sentiat aqua, cum apponitur vino; non autem oportet quod sit sensibilis post mixtionem.

Ad secundum dicendum, quod si aqua omnino non apponeretur, totaliter excluderetur significatio; sed cum aqua in vinum convertitur, significatur quod populus Christo incorporatur.

Ad tertium dicendum, quod si aqua apponeretur dolio, non sufficeret ad significationem hujus sacramenti; sed oportet aquam vino apponi circa ipsam celebrationem sacramenti.

QUÆSTIO LXXV.

De conversione panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi,

in octo articulis divisæ

DEinde considerandum est de conversione panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi: & circa hoc quaeruntur octo.

Primo, utrum in hoc sacramento sit corpus Christi secundum veritatem, an solum secundum figuram, vel sicut in signo.

Secundo, utrum in hoc sacramento remaneat substantia panis, & vini post consecrationem.

Tertio, utrum substantia panis, vel vini post consecrationem hujus sacramenti annihilatur, aut in pristinam materiam resolvatur.

Quarto, utrum panis possit converti in corpus Christi.

Quinto, utrum in hoc sacramento post conversionem remaneant accidentia panis, & vini.

Sexto, utrum facta consecratione, remaneat in hoc sacramento forma substantialis panis.

Septimo, utrum ista conversio fiat in instanti.

Octavo, utrum hæc sit falsa: *Ex pane fit Corpus Christi.*

(a) Ita communiter Nicolaus Dominus.

ARTICULUS I. 440

Utrum in hoc sacramento sit corpus Christi secundum veritatem.

Sup. quæst. LXXV. art. 3. corp. princ. & inf. quæst. LXXVI. per totam, & IV. dist. 1. princ. & IV. cont. cap. LXI. & I. Corinth. x.

AD primum sic proceditur. Videtur quod in hoc sacramento non sit corpus Christi secundum veritatem, sed solum secundum figuram, vel sicut in signo. Dicitur enim Joan. vi. 54. quod cum Dominus dixisset, *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, &c.* multi ex discipulis ejus audientes dixerunt: *Durus est hic sermo: quibus ipse dixit: Spiritus est qui vivificat; caro non prodest quicquam: quasi diceret, secundum expositionem Augustini super Psalm. xcvi. 11. (parum & med.)*, Spiritualiter intelligite quæ locutus sum: non hoc corpus quod videtis, manducatur estis, & bibituri illius sanguinem quem fururi sunt qui se crucifigent. Sacramentum autem quod vobis commendavi, spiritualiter intellectum vivificabit vos; caro autem non prodest quicquam.

2. Præterea, Dominus dicit Matth. ult. 20. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi: quod exponens Augustinus (tract. xxx. in Joan. à princ.) dicit: Do, nec sæculum finiatur, sursum est Dominus; sed tamen & hic nobiscum est veritas (a)*, Domini: corpus enim, in quo resurrexit, in uno loco oportet esse; veritas autem ejus ubique diffusa est. Non ergo secundum veritatem est corpus Christi in hoc sacramento, sed solum sicut in signo.

3. Præterea, Nullum corpus potest esse simul in pluribus locis, cum nec Angelo hoc conveniat: eadem enim ratione posset esse ubique. Sed corpus Christi est verum corpus, & est in celo. Ergo videtur quod non sit secundum veritatem in sacramento altaris, sed solum sicut in signo.

4. Præterea, Sacramenta Ecclesie ad utilitatem fidellium ordinantur. Sed secundum Gregorium in quadam homilia (xxvi. 11. in Evang. à princ.) Regulus reprehenditur, quod quaerebat corporalem Christi præsentiam: Apostoli etiam impediebantur recipere Spiritum Sanctum, propter hoc quod affecti erant ad ejus præsentiam corporalem, ut Augustinus dicit super illud Joan. xvi. *Si non abiero, Paracletus non veniet ad vos* (tract. xcvi. in Joan. à med.). Non ergo Christus secundum præsentiam corporalem est in sacramento altaris.

Sed

Sed contra est quod Hilarius dicit in VIII. de Trinit. (inter princ. & med.) *De veritate carnis, & sanguinis Christi non est relicta ambigendi locus: nunc enim & ipsius Domini professione, & fide nostra caro ejus vere est cibus, & sanguis ejus vere est potus.* Et Ambrosius dicit VI. de sacramentis (cap. 1. in princ.) *Sicut verus Dei Filius est Dominus Jesus Christus; ita vera Christi caro est quam accipimus, & verus sanguis ejus est potus.*

Respondeo dicendum, quod verum corpus Christi, & sanguinem esse in hoc sacramento, (a) neque sensu, neque intellectu deprehendi potest, sed sola fide, quæ auctoritati divine innititur. Unde super illud Luc. xxii. *Hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur*, dicit Cyrillus (hab. in Catena Div. Th.) *Non dubites, an hoc verum sit; sed potius suscipe verba Salvatoris in fide: cum enim sit veritas, non mentitur.*

Hoc autem conveniens est primo quidem perfectioni novæ legis. Sacrificia enim veteris legis illud verum sacrificium passionis Christi continebant solum in figura, secundum illud Hebr. x. 1. *Umbram habent futurorum bonorum, non ipsam rerum imaginem.* Et ideo oportuit ut aliquid plus haberet sacrificium novæ legis à Christo institutum, ut scilicet contineret ipsum Christum passum, non solum in significatione, vel figura, sed etiam in rei veritate. Et ideo hoc sacramentum, quod ipsum Christum realiter continet, ut Dionysius dicit 111. cap. eccl. Hierarchy. (vers. fin.) est perfectivum omnium aliorum sacramentorum, in quibus virtus Christi participatur. Secundo hoc competit caritati Christi, ex qua profalute nostra corpus verum nostræ naturæ assumpsit. Et quia maxime proprium amicitie est convivere amicis, ut Philosophus dicit IX. Ethic. (cap. xii.) sui præsentiam corporalem nobis repropitit in præmium, dicens Matth. xxiv. 28. *Ubi fuerit corpus, illuc congregabuntur, & aquilæ.* Interim tamen nec sua præsentia corporali nos in hac peregrinatione destituit; sed per veritatem corporis, & sanguinis sui nos sibi conjugit in hoc sacramento. Unde ipse dicit Joan. vi. 57. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo.* Unde hoc sacramentum est maxima caritatis signum, & nostræ spei sublevamentum ex tam familiaris conjunctione Christi ad nos. Tertio hoc competit perfectioni fidei, quæ sicut est de Divinitate Christi, ita est de ejus humanitate, secundum illud Joan. xiv. 11.

Credidit in Deum, & in me credidit. Et quia fides est invisibilium, sicut divinitatem suam nobis exhibet Christus invisibiliter, ita & in hoc sacramento carnem suam nobis exhibet invisibiliter modo.

Quæ quidam non attendentes posuerunt, corpus, & sanguinem Christi non esse in hoc sacramento nisi sicut in signo; quod est tamquam hereticum abjiciendum, utpote verbis Christi contrarium. Unde & Berengarius, qui primus hujus erroris auctor fuerat, postea coactus est suum errorem revocare, & veritatem fidei confiteri (ut habetur cap. *Ego Berengarius*, de consecr. dist. 11.)

Ad primum ergo dicendum, quod ex hac auctoritate prædicti hæretici occasione errandi sumperunt, male verba Augustini intelligentes. Cum enim Augustinus dicit, *Non hoc corpus, quod videtis, manducatur estis*, non intendit excludere veritatem corporis Christi, sed quod non erat manducandum in hac specie in qua ab eis videbatur. Per hoc autem quod subdit, *sacramentum, quod vobis commendavi, spiritualiter intellectum vivificabit vos*, non intendit quod corpus Christi sit in hoc sacramento solum secundum mysticam significationem; (b) sed spiritualiter dicit, id est invisibiliter, & per virtutem Spiritus Sancti. Unde super Joan. exponens id quod dicitur *Caro non prodest quicquam* (tract. xxvi. 1. parum ante med.) dicit: *Sed quomodo illi intellexerunt; carnem quippe sic intellexerunt; manducandam; quomodo in cadavere dilaniatur, aut in macello venditur, non quomodo spiritu vegetatur. Accedat spiritus ad carnem, & prodest plurimum: nam si caro, nihil prodesset, Verbum caro non fieret, ut habitaret in nobis.*

Ad secundum dicendum, quod verbum illud Augustini, & omnia similia sunt intelligenda de corpore Christi, secundum quod videtur in propria specie; secundum quod etiam ipse Dominus dicit Matth. xxv. 10. *Me autem non semper habebitis.* Invisibiliter tamen sub speciebus hujus sacramenti est, ubicumque hoc sacramentum perficitur.

Ad tertium dicendum, quod corpus Christi non est eo modo in hoc sacramento, sicut corpus in loco; quod suis dimensionibus loco commensuratur; sed quodam speciali modo, qui est proprius huius sacramenti. Unde dicimus, quod corpus Christi est in diversis altaribus, non sicut in diversis locis, sed sicut in sacramento: per quod non intelligimus quod Christus sit ibi solum sic

(a) Ita cum quibusdam codd. post Nicolaum recentior editio. Veritas cum aliis in intellectu deprehendi non potest, sed sola fide. (b) In eadem omnia cum quibusdam mss. Codd. Terrac. & Alcan. sed spiritualiter dicit, & invisibiliter, & per virtutem Spiritus. Unde, &c. Al. loco invisibiliter legitur impassibiliter. (c) Al. spirituali.

vertitur enim in corpus Christi: sicut non sequitur, si aer, ex quo generatus est ignis, non sit ibi, vel alibi, quod sit annihilatus.

Ad secundum dicendum, quod forma, quæ est terminus à quo, non convertitur in aliam formam; sed una forma succedit alteri in subiecto: & ideo prima forma non remanet nisi in potentia materiæ. Sed hic substantia panis convertitur in corpus Christi, ut supra dictum est (in corp. & art. præc.) unde ratio non sequitur.

Ad tertium dicendum, quod licet post consecrationem hæc sit falsa, *Substantia panis est aliquid*; id tamen, in quod substantia panis est conversa, est aliquid: & ideo substantia panis non est annihilata.

ARTICULUS IV. 443

Utrum panis possit converti in corpus Christi.

Insa. art. 6. corp. & art. 8. corp. & ad 5. & IV. dist. XI. quest. 1. art. 1. quest. 2. ad 1. & quest. 3. ad 3. & art. 3. quest. 1. per tot. & IV. con. cap. LXIII. & quodl. v. art. 11. & op. 11. cap. VIII. & I. Cor. XI. lect. 4. & 5.

AD quartum sic proceditur. Videtur quod panis non possit converti in corpus Christi. Conversio enim quædam mutatio est. Sed in omni mutatione oportet esse aliquod subiectum, quod prius est in potentia, & postea in actu: ut enim dicitur III. Physic. (text. 6.) *motus est actus existens in potentia*. Non est autem dare aliquod subiectum substantiæ panis, & corporis Christi: quia de ratione substantiæ est quod sit non in subiecto, ut dicitur in Prædicamentis (cap. de substant.) Non ergo potest esse quod tota substantia panis convertatur in corpus Christi.

2. Præterea. Forma illius in quod aliquid convertitur de novo, incipit esse in materia ejus quod in ipsum convertitur; sicut cum aer convertitur in ignem prius non existentem, forma ignis incipit de novo esse in materia aeris, & similiter cum cibus convertitur in hominem prius non existentem, forma hominis incipit esse de novo in materia elbi. Si ergo panis convertitur in corpus Christi, necesse est quod forma corporis Christi de novo incipiat esse in materia panis: quod est falsum. Non ergo panis convertitur in substantiam corporis Christi.

3. Præterea. Quæ sunt secundum se diversa, numquam unum eorum fit alterum; sicut albedo numquam fit nigredo, sed subiectum albedinis fit subiectum nigredinis, ut dicitur in I. Physic. (text. 43. & seq.) Sed sicut duæ

formæ contrariæ sunt secundum se diversæ, utpote principia formalis differentiæ existentes, ita duæ materiæ signatæ sunt secundum se diversæ, utpote existentes principia materialis distinctionis. Ergo non potest esse quod hæc materia panis fiat hæc materia quæ individuatur corpus Christi: & ita non potest esse quod substantia hujus panis convertatur in substantiam corporis Christi.

Sed contra est quod Eusebius Emiserus dicit (hom. v. de Pascha, quæ incipit *Magnitudo celestis parum de princ.*) *Novum tibi, & impossibile esse non debet, quod in Christi substantiam terrenam, & mortalem convertentur.*

Respondeo dicendum, quod, sicut supra dictum est (art. 1. huj. quest.) cum in hoc sacramento sit verum corpus Christi, nec incipiat ibi esse de novo per motum localem, (a) cum etiam nec corpus Christi sit ibi sicut in loco, ut ex dictis patet (art. 2. huj. quest.) necesse est dicere, quod incipiat ibi esse per conversionem substantiæ panis in ipsum.

Hæc tamen conversio non est similis conversionibus naturalibus, sed est omnino supernaturalis, sola Dei virtute effecta. Unde Ambrosius dicit in Lib. de sacramentis (hab. Lib. de iniciand. cap. ix. à med.) *Liquet quod, præter naturam ordinem Virgo generavit, & hoc, quod conficimus, corpus ex Virgine est. Quid, ergo queris naturæ ordinem in Christi corpore, cum præter naturam sit ipse Dominus Jesus partus ex Virgine?* Et super illud Joan. vi. *Verba que ego loquutus sum vobis, scilicet de hoc sacramento, & spiritus, & vita sunt*, dicit Chrysolomus (hom. xlv. in Joan. ante med.) *id est spiritus, ritualia sunt, nihil habentia carnale, neque consequentiam naturalem; sed eruta sunt, ab omni tali necessitate que in terra, & à legibus que hic possitæ sunt.* Manifestum est enim quod omne agens agit, in quantum est actu, Quodlibet autem agens creatum, est determinatum in suo actu, cum sit determinati generis, & speciei. Et ideo cujuslibet agentis creati actio fertur super aliquem determinatum actum. Determinatio autem cujuslibet rei in esse actuali est per ejus formam. Unde nullum agens naturale, seu creatum potest agere nisi ad immutationem formæ: & propter hoc omnis conversio quæ fit secundum leges naturæ, est formalis. Sed Deus est actus infinitus, ut in prima parte habitum est (quest. vii. art. 1. & quest. xxx. art. 2.) unde ejus actio se extendit ad totam naturam entis. Non igitur solum potest perficere conversionem formalem, ut scilicet diversæ formæ sibi in eodem subiecto succedant; sed conversionem totius entis, ut scilicet tota substantia hujus convertatur in totam substantiam illius. Et hoc agitur

(a) Ita cum m. edit. passim. Nicolajus nec etiam sibi sicut in luco, vult illius loco 2932

divina virtute in hoc sacramento: nam tota substantia panis convertitur in totam substantiam corporis Christi, & tota substantia vini in totam substantiam sanguinis Christi. Unde hæc conversio non est formalis, sed substantialis; nec continetur inter species motus naturalis, sed proprio nomine potest dici transubstantiatio.

Ad primum ergo dicendum, quod obiectio procedit de mutatione formali, quia forma propria est in materia, vel subiecto esse; non autem habet locum in conversione totius substantiæ. Unde cum hæc conversio substantialis importet quemdam ordinem substantiarum, quarum una convertitur in alteram, est sicut in subiecto in utraque substantia, sicut ordo, & numerus.

Ad secundum dicendum, quod illa obiectio procedit de conversione formali, seu mutatione, quia oportet, sicut dictum est (in corp. & art. præc.) formam esse in materia, vel subiecto, non autem habet locum in conversione totius substantiæ, cujus non est accipere aliquod subiectum.

Ad tertium dicendum, quod virtute agentis finiti non potest forma in formam mutari, nec materia in materiam; sed virtute agentis infiniti, quod habet actionem in totum ens, potest talis conversio fieri, quia utrique formæ, & utrique materiæ est communis natura entis; & id quod est entitatis in una, potest auctor entis convertere in id quod est entitatis in altera, sublatò eo per quod ab illa distinguebatur.

ARTICULUS V. 444

Utrum in hoc sacramento remaneant accidentia panis, & vini post conversionem.

Sup. art. 2. ad 3. & infra quest. LXXVI. art. 1. ad 3. & IV. dist. XI. q. 1. art. 1. quest. 2. & dist. XII. quest. 1. art. 1. q. 2. & I. Cor. XI. lect. 5.

AD quintum sic proceditur. Videtur quod in hoc sacramento non remaneant accidentia panis, & vini. Remoto enim priori, remouetur & posterior. Sed substantia est naturaliter prior accidente, ut probatur VII. Metaphys. (text. 4.) Cum igitur, facta consecratione, non remaneat substantia panis in hoc sacramento, videtur quod non possint remanere accidentia ejus.

2. Præterea. In sacramento veritatis non debet esse aliqua deceptio. Sed per accidentia judicamus de substantia. Videtur ergo quod decipiatur humanum iudicium, si remanentibus accidentibus, substantia panis non remaneat. Non ergo hoc est conveniens huic sacramento.

3. Præterea. Quamvis fides nostra non sit

subiecta rationi, non tamen est contra rationem, sed supra ipsam, ut in principio hujus operis dictum est (quest. 1. art. 2. & 8. & 2. quest. 1. art. 4. & 5. & quest. x. art. 1. ad 1.) Sed ratio nostra habet ortum à sensu. Ergo fides nostra non debet esse contra sensum. Est autem contra sensum, dum sensus iudicat esse panem, & fides credit esse substantiam corporis Christi. Non ergo hoc est conveniens huic sacramento, quod accidentia panis subiecta sensibus maneat, & substantia panis non maneat.

4. Præterea. Illud quod manet, conversione facta, videtur esse subiectum mutationis. Si ergo accidentia panis manent, conversione facta, videtur quod ipsa accidentia sint conversionis subiectum: quod est impossibile, nam accidentis non est accidens. Non ergo in hoc sacramento debent remanere accidentia panis, & vini.

Sed contra est quod Augustinus dicit in Lib. Sentent. Prosperi (seu Prosper. in Lib. Sent. Augustini: & hab. cap. xli. de consecrat. dist. 11.) *Not in specie panis, & vini, quam videmus, res invisibiles, id est carnem, & sanguinem, honoramus.*

Respondeo dicendum, quod sensu apparet, facta consecratione, omnia accidentia panis, & vini manere.

Quod quidem rationabiliter per divinam providentiam fit. Primo quidem quia non est conluctum hominibus, sed horribile carnem hominis comedere, & sanguinem bibere. Ideo proponuntur nobis caro, & sanguis Christi sumenda sub speciebus illorum que frequentius in usum hominis veniunt, scilicet panis, & vini. Secundo ne hoc sacramentum ab infidelibus irridetur, si sub specie propria Domini nostri manducaremus. Tertio ut dum invisibiliter corpus, & sanguinem Domini nostri sumimus, hoc proficiat ad meritum fidei.

Ad primum ergo dicendum, quod, sicut dicitur in Lib. de causis (proposit. 1.) effectus plus dependet à causa prima quam à causa secunda. Et ideo virtute Dei, qui est causa prima omnium, fieri potest ut remaneant posteriora, prioribus sublatis.

Ad secundum dicendum, quod in hoc sacramento nulla est deceptio; sunt enim ibi secundum rem veritatem accidentia, que sensibus dijudicantur. Intellectus autem, cujus est proprium obiectum substantia, ut dicitur in III. de Anima (text. 26.) per fidem à deceptione præservatur.

Et sic patet responsio ad tertium: nam fides non est contra sensum, sed est de eo ad quod sensus non attingit.

Ad quartum dicendum, quod hæc conversio non proprie habet subiectum, ut dictum est

we in signo, sic et sacramentum sit in genere signi; sed intelligimus, corpus Christi hic esse, sicut dictum est (in corp. art.) secundum (a) modum proprium huic sacramento.

Ad quartum dicendum, quod ratio illa procedit de presentia corporis Christi, prout est presens (b) per modum corporis, idest prout est in sua specie visibili, non autem prout est spiritualiter, idest invisibili modo, & virtute spiritus. Unde Augustinus dicit super Joan. (tract. xxvii. circ. med.) Si intellexisti spiritualiter verba Christi de carne sua, spiritus, & vita tibi sunt; si intellexisti carnaliter, etiam sic spiritus, & vita sunt, sed tibi non sunt.

ARTICULUS II.

Utrum in hoc sacramento remaneat substantia panis, & vini post consecrationem.

Infr. art. 6. cor. & quæst. lxxxvii. art. 1. & 5. & IV. dist. xi. quæst. 1. art. 1. quæst. 1. & dist. xi. quæst. 1. art. 1. quæst. 3. & IV. cor. cap. lxxvii. princ. & quæst. xlii. art. 1. & quæst. 1. art. 1. ad 3. & I. cor. xi. lxxv. & 5.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod in hoc sacramento remaneat substantia panis, & vini post consecrationem. Dicit enim Damascenus in IV. Lib. (orth. Fid. cap. xiv. circ. med.) Quia consuetudo est hominibus comedere panem, & vinum bibere, conjugavit eis Deus divinitatem, & fecit ea corpus, & sanguinem suum: & ita panis communicationis non panis simplex est, sed unitus divinitati. Sed conjugatio est rerum actu existentium. Ergo panis, & vinum simul sunt in hoc sacramento cum corpore, & sanguine Christi.

2. Præterea. Inter Ecclesie sacramenta debet esse conformitas. Sed in aliis sacramentis substantia materiæ manet; sicut in baptismo substantia aquæ; & in confirmatione substantia chrismatis. Ergo & in hoc sacramento substantia panis, & vini manet.

3. Præterea. Panis, & vinum assumuntur in hoc sacramento, in quantum significant ecclesiasticam unitatem, prout unus panis fit ex multis granis, & unum vinum ex multis racemis; ut Augustinus dicit in Lib. de symbolo (hab. tract. xxvi. in Joan. aliquant. ante fin.) Sed hoc pertinet ad ipsam substantiam panis, & vini. Ergo substantia panis, & vini remanet in hoc sacramento.

Sed contra est quod Ambrosius dicit in Lib. IV. de sacramentis (toplic. cap. iv. & c.)

(a) Ita communitur Cod. Alcan. locum proprium. (b) Ita infra & editi passim. Al. motum.

Lib. VI. cap. 1.) Licet figura panis, & vini videatur; tamen nihil aliud, quam caro Christi, & sanguis, post consecrationem credenda sunt.

Respondeo dicendum, quod quidam posuerunt, post consecrationem substantiam panis, & vini in hoc sacramento remanere.

Sed hæc positio stare non potest. Primo quidem quia per hanc positionem tollitur veritas hujus sacramenti, ad quam pertinet ut verum corpus Christi in hoc sacramento existat, quod quidem ibi non est ante consecrationem. Non autem aliquid potest esse alibi, ubi prius non erat, nisi vel per loci mutationem, vel per alterius conversionem in ipsum; sicut in domo aliqua de novo incipit esse ignis, aut quia illic defertur, aut quia ibi generatur. Manifestum est autem quod corpus Christi non incipit esse in hoc sacramento per motum localem. Primo quidem quia sequeretur quod desinere esse in celo: non enim quod localiter movetur, pervenit de novo ad aliquem locum, nisi deleat priorem. Secundo quia omne corpus localiter motum pertransit omnia media; quod hic dici non potest. Tertio quia impossibile est quod unus motus ejusdem corporis localiter moti terminetur simul ad diversa loca; cum tamen in pluribus locis corpus Christi sub hoc sacramento simul esse incipiat. Et ideo relinquitur quod non possit aliter corpus Christi incipere esse de novo in hoc sacramento nisi per conversionem substantiæ panis in ipsum; quod autem convertitur in aliquid, facta conversione, non manet. Unde relinquitur quod salva veritate hujus sacramenti, substantia panis post consecrationem remanere non possit.

Secundo quia hæc positio contrariatur formæ hujus sacramenti, in qua dicitur: Hoc est corpus meum: quod non esset verum, si substantia panis ibi remaneret; namquam enim substantia panis est corpus Christi, sed potius esset dicendum: Hic est corpus meum.

Tertio quia contrariatur venerationi hujus sacramenti, si aliqua substantia creata esset ibi, quæ non posset adoratione latitæ adorari.

Quarto, quia contrariatur ritui Ecclesie, secundum quem post corporalem cibum non licet sumere corpus Christi, cum tamen post unam hostiam consecratam liceat sumere aliam.

Unde hæc positio vitanda est tanquam hæretica.

Ad primum ergo dicendum, quod Deus conjugavit divinitatem suam, idest divinam virtutem, panis, & vino, non ut remaneant in hoc sacramento, sed ut factis inde corpus, & sanguinem suum.

Ad

(a) Ita infra & editi passim. Al. motum.

Ad secundum dicendum, quod in aliis sacramentis non est ipse Christus realiter, sicut in hoc sacramento: & ideo in aliis sacramentis manet substantia materiæ, non autem in isto.

Ad tertium dicendum, quod species quæ remanent in hoc sacramento, ut infra dicitur (quæst. lxxxvii. art. 3. & 4.) sufficiunt ad significationem hujus sacramenti: nam per accidentia cognoscitur ratio substantiæ.

ARTICULUS III.

Utrum substantia panis, vel vini post consecrationem remaneat substantia sacramenti.

Infr. dist. xi. quæst. 1. art. 2. & IV. cor. cap. lxxvii. & quæst. 1. art. 1. & quæst. 1. art. 5. ad 3. & I. cor. xi. lxxv. & 5.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod substantia panis post consecrationem hujus sacramenti annihiletur, aut in pristinam materiam resolvatur. Quod enim est aliquid corporale, oportet alicubi esse. Sed substantia panis, quæ est quiddam corporale, non manet in hoc sacramento, ut dictum est (art. præc.) nec etiam est dare aliquem locum, ubi sit. Ergo non est aliquid post consecrationem. Igitur aut est annihilata, aut in præjacentem materiam resoluta.

2. Præterea. Illud quod est terminus a quo in qualibet mutatione, non remanet, nisi forte in potentia materiæ; sicut cum ex aere fit ignis, forma aeris non manet nisi in potentia materiæ; & similiter quando ex albo fit nigrum. Sed in hoc sacramento substantia panis, aut vini se habet sicut terminus a quo, corpus autem, vel sanguis Christi sicut terminus ad quem: dicit enim Ambrosius in Lib. de officiis (hab. Lib. de iniciand. cap. ix. ad med.) Ante benedictionem illa species nominatur, post benedictionem corpus Christi significatur. Ergo, facta consecratione, substantia panis, vel vini non manet, nisi forte resoluta in suam materiam.

3. Præterea. Oportet alterum contradictorium esse verum. Sed hæc est falsa: Facta consecratione, substantia panis, vel vini est aliquid. Ergo hæc est vera: Substantia panis, vel vini est nihil.

Sed contra est quod Augustinus dicit in Lib. lxxxvii. Q. (quæst. xxv.) Deus non est causa tendendi in non esse. Sed hoc sacramentum divina virtute perficitur. Ergo in hoc sacramento non annihilatur substantia panis, aut vini.

Respondeo dicendum, quod quia substantia

panis, vel vini non manet in hoc sacramento, quidam impossibile reputantes quod substantia panis, vel vini in corpus, vel sanguinem Christi convertatur, posuerunt quod per consecrationem substantia panis, vel vini, vel resolvatur in præjacentem materiam, vel quod annihiletur.

Præjacentem autem materiam, in quam corpora mixta resolvuntur, sunt quatuor elementa. Non enim potest resolutio fieri in materiam primam, ita quod sine forma existat; quia materia sine forma esse non potest. Cum autem post consecrationem nihil sub speciebus sacramenti remaneat, nisi corpus, & sanguis Christi, oportet dicere, quod elementa, in quæ resoluta est substantia panis, vel vini, inde discedunt per motum localem: quod sensu percipitur. Similiter etiam substantia panis, vel vini manet usque ad ultimum instanti consecrationis; in ultimo autem instanti consecrationis jam est ibi substantia corporis, vel sanguinis Christi, sicut in ultimo instanti generationis jam inest forma. Unde non est dare aliquid instanti in quo sit ibi præjacentem materiam. Non enim potest dici, quod paulatim substantia panis, vel vini resolvatur in præjacentem materiam, vel successively egrediatue de loco specierum: quia si hoc inciperet fieri in ultimo instanti consecrationis, simul sub aliqua parte hostiæ esset corpus Christi, cum substantia panis: quod est contra prædicta (hic sup. & art. præc.) Si vero hoc incipiat fieri ante consecrationem, erit dare aliquid tempus in quo sub aliqua parte hostiæ neque erit substantia panis, neque erit corpus Christi: quod est inconveniens. Et hoc ipsimet perpendifse videntur.

Unde (a) posuerunt illuc sub disjunctione, scilicet vel in præjacentem materiam, vel vatur.

Sed nec hoc potest esse: quia non est dare aliquem modum, quo corpus Christi verum esse incipiat in hoc sacramento, nisi per conversionem substantiæ panis in ipsum: quæ quidem conversio tollitur, postea vel annihilatione substantiæ panis, vel resolutione in præjacentem materiam. Similiter etiam non est dare, unde talis resolutio, vel annihilatio in hoc sacramento causetur; cum effectus sacramenti significetur per formam: neutrum autem horum significatur per hæc verba formæ: Hoc est corpus meum.

Unde patet prædictam positionem esse falsam.

Ad primum ergo dicendum, quod substantia panis, vel vini, facta consecratione, neque sub speciebus sacramenti manet, neque alibi; non tamen sequitur quod annihiletur: convertitur.

(a) Ita post Gratianum edit. omnes. Veteres cum infra quibusdam posuerunt aliud sub disjunctione scilicet quod annihiletur; sequens ad hunc ad marginem, ut est quoque in cod. Alcan.

(art. præc. ad 1. & 2.) sed tamen accidentia quæ remanent, habent aliquam similitudinem subjecti.

ARTICULUS VI. 445

Utrum, facta consecratione, remaneat in hoc sacramento forma substantialis panis.

Inf. quæst. LXXVII. art. 1. & 6. cor. & IV. dist. XI. quæst. 1. art. 1. quæst. 3. & dist. XII. quæst. 1. art. 2. quæst. 3. cor. & I. Cor. XI. lect. 4. fin.

AD sextum sic proceditur. Videtur quod, facta consecratione, remaneat in hoc sacramento forma substantialis panis. Dicitur enim (art. præc.) quod, facta consecratione, remanent accidentia. Sed cum panis sit quoddam artificiale, etiam forma ejus est accidentis. Ergo remanet, facta consecratione.

2. Præterea. Forma Corporis Christi est anima: dicitur enim in II. de Anima (tex. 4. 5. & 6.) quod anima est actus corporis physici, potentia vitam habentis. Sed non potest dici, quod forma substantialis panis convertatur in animam. Ergo videtur quod remaneat, facta consecratione.

3. Præterea. Propria operatio rei sequitur formam substantialem ejus. Sed illud quod remanet in hoc sacramento, nutrit, & omnem operationem facit quam faceret panis existens. Ergo forma substantialis panis remanet in hoc sacramento, facta consecratione.

Sed contra. Forma substantialis panis est de substantia panis. Sed substantia panis convertitur in corpus Christi, sicut dicitur est (art. 2. & 4. huj. quæst.) Ergo forma substantialis panis non manet.

Respondetur dicendum, quod quidam posuerunt, quod facta consecratione, non solum remanent accidentia panis, sed etiam forma substantialis ejus.

Sed hoc esse non potest. Primo quidem quia si forma substantialis panis remaneret, nihil de pane converteretur in corpus Christi, nisi sola materia; & ita sequeretur quod non converteretur in corpus Christi totum, sed in ejus materiam: quod repugnat formæ sacramenti, qua dicitur: *Hoc est corpus meum*. Secundo quia si forma substantialis panis remaneret, aut remaneret in materia, aut à materia separata. Primum autem esse non potest: quia si remaneret in materia panis, tunc tota substantia panis remaneret: quod est contra prædicta (art. 2. huj. quæst.). In alia autem materia remanere non potest: quia propria forma non est nisi in propria materia. Si autem remaneret à materia separata, jam esset forma intelligibilis actu, & etiam intelligens: nam omnes formæ à materia separata sunt tales. Tercio

est inconveniens huic sacramento: nam accidentia panis in hoc sacramento remanent, ut sub eis videatur corpus Christi, non autem sub propria specie, sicut supra dictum est (art. præc.)

Et ideo dicendum est, quod forma substantialis panis non remanet.

Ad primum ergo dicendum, quod nihil prohibet, arte fieri aliquid cujus forma non est accidentis, sed forma substantialis; sicut arte possunt produci ranæ, & serpentes: talem enim formam non producit ars virtute propria, sed virtute naturalium principiorum. Sic hoc modo producit formam substantialem panis, virtute ignis decoquentis materiam ex farina, & aqua confectam.

Ad secundum dicendum, quod anima est forma corporis, dans ei totum ordinem esse perfecti, scilicet & esse corporeum, & esse animatum, & sic de aliis. Convertitur igitur forma panis in formam corporis Christi, secundum quod dat esse corporeum, non autem secundum quod dat esse animatum tali anima.

Ad tertium dicendum, quod operationum panis quædam consequuntur ipsam ratione accidentium; sicut immutare sensum: & tales operationes inveniuntur in speciebus panis post consecrationem, propter ipsa accidentia quæ remanent. Quædam autem operationes consequuntur panem vel ratione materie, sicut quod convertatur in aliquid, vel ratione formæ substantialis; sicut est operatio consequens speciem ejus, puta quod confirmet cor hominis: & tales operationes inveniuntur in hoc sacramento non propter formam, vel materiam, quæ remaneat, sed quia miraculose conferuntur ipsis accidentibus, ut infra dicitur (quæst. LXXVII. art. 3. 5. & 6.)

ARTICULUS VII. 446

Utrum ista conversio fiat in instanti.

Sup. art. 3. cor. & inf. quæst. LXXVIII. art. 2. & 5. cor. & IV. dist. XI. q. 1. art. 2. cor. & art. 3. quæst. 2. per tot. & IV. cont. cap. LXXIII.

AD septimum sic proceditur. Videtur quod ista conversio non fiat in instanti, sed sit successiva. In hac enim conversione prius est substantia panis, & postea substantia corporis Christi. Non ergo utrumque est in eodem instanti, sed in duobus instantibus. Sed inter quælibet duo instantia est tempus medium. Ergo oportet quod hæc conversio fiat secundum successione temporis, quod est inter ultimum instans quo ibi est panis, & primum instans quo ibi est corpus Christi.

2. Præterea. In omni conversione est fieri, &

& factum esse. Sed hæc duo non sunt simul; quia quod fit, non est; quod autem factum est, jam est. Ergo in hac conversione est prius, & posterius: & ita oportet quod non sit instantanea, sed successiva.

3. Præterea. Ambrosius dicit in Lib. IV. de sacram. (cap. IV. parum à princ.) quod istud sacramentum Christi sermo consecutus. Sed sermo Christi successive profertur. Ergo hæc conversio sit successiva.

Sed contra est quod hæc conversio perficitur virtute infinita, cujus est subito operari.

Respondetur dicendum, quod aliqua mutatio est instantanea triplici ratione. Uno quidem modo ex parte formæ, quæ est terminus mutationis. Si enim sit aliqua forma quæ recipit magis, & minus, successive acquiritur subjecto; sicut sanitas: & ideo quia forma substantialis non recipit magis, & minus, inde est quod subito fit ejus introductio in materia. Alio modo ex parte subjecti, quod quandoque successive preparatur ad susceptionem formæ; & ideo aqua successive calefit: quando vero ipsum subjectum est in ultima dispositione ad formam, subito recipit ipsam; sicut diaphanum, subito illuminatur. Tertio modo ex parte agentis, quod est infinita virtutis: unde statim potest materiam ad formam disponere; sicut cum dicitur Marci 4. 11. 34. quod cum Christus dixisset: *Ephpheta, quod est adaperire, statim aperte sunt aures homini, & statim est vinculum lingue ejus*.

Ex his tribus rationibus hæc conversio est instantanea. Primo quidem quia substantia corporis Christi, ad quam terminatur ista conversio, non suscipit magis, neque minus. Secundo quia in hac conversione non est aliquid subjectum, quod successive preparatur. Tertio quia agitur Dei virtute infinita.

Ad primum ergo dicendum, quod quidam non simplicitate concedunt, quod inter quælibet duo instantia sit tempus medium. Dicunt enim, quod hoc habet locum in duobus instantibus quæ referuntur ad eundem motum, non autem in duobus instantibus quæ referuntur ad diversa: unde inter instans quod mensurat finem quietis, & aliud instans quod mensurat principium motus, non est tempus medium.

Sed in hoc decipiuntur: quia unitas temporis, & instans, vel etiam pluralitas eorum non accipitur secundum quoscunque motus, sed secundum primum motum cæli, qui est mensura omnis motus, & quietis. Et ideo alii hoc concedunt in tempore quod mensurat motum dependentem ex motu cæli. Sunt autem quidam motus ex motu cæli non dependentes, nec ab eo mensurati, sicut in prima parte dictum est de motibus Angelorum (quæst. LXXI. art. 3.) Unde inter duo

de Op. Temp. 7.

instantia illis motibus respondentia non est tempus medium.

Sed hoc non habet locum in proposito: quia quamvis ista conversio secundum se non habeat ordinem ad motum cæli; consequitur tamen prolationem verborum, quam necesse est motu cæli mensurari. Et ideo necesse est inter quælibet duo instantia circa istam conversionem signata esse tempus medium.

Quidam ergo dicunt, quod instans in quo ultimo est panis, & instans in quo primo esset corpus Christi, sunt quidem duo per comparationem ad mensurata, sed sunt unum per comparationem ad tempus mensuratum; sicut cum duæ lineæ se contingunt, sunt duo puncta ex parte duarum linearum, unum autem punctum ex parte loci continentis.

Sed hoc non est simile: quia instans, & tempus particularibus motibus non est mensura intrinseca, sicut linea, & punctum corporis; sed solum extrinseca, sicut corporibus locus.

Unde alii dicunt, quod est idem instans, sed aliud ratione.

Sed secundum hoc sequeretur quod realiter opposita essent simul: nam diversitas rationis non variat aliquid ex parte rei.

Et ideo dicendum est, quod hæc conversio, sicut dictum est (in corp. art.) perficitur per verba Christi, quæ à sacerdote profertur; ita quod ultimum instans prolationis verborum est primum instans in quo est in sacramento corpus Christi: in toto autem tempore præcedente est ibi substantia panis: cujus temporis non est accipere aliquid instans proxime præcedens ultimum; quia tempus non componitur ex instantibus consequenter se habentibus, ut probatur VI. Physic. (à princ. Lib.) Et ideo est quidem dare primum instans in quo est corpus Christi; sed est autem dare ultimum instans in quo sit substantia panis, sed est dare ultimum tempus. Et idem est in mutationibus naturalibus, ut patet per Philosophum in VIII. Physic. (tex. 72.)

Ad secundum dicendum, quod in mutationibus instantaneis simul est fieri, & factum esse; sicut simul est illuminari, & illuminatum esse: dicitur enim in talibus factum esse, secundum quod jam est; fieri autem, secundum quod ante non fuit.

Ad tertium dicendum, quod ista conversio, sicut dictum est (in resp. ad 1.) fit in ultimo instanti prolationis verborum: tunc enim complectur verborum significatio, quæ est efficax in sacramentorum formis. Et ideo non sequitur quod ista conversio sit successiva.

ARTICULUS VIII.

Utrum hęc sit falsa: Ex pane fit corpus Christi.

Ad octavum sic proceditur. Videtur quod hæc sit falsa: Ex pane fit corpus Christi. Omne enim id ex quo fit aliquid, (a) etiam dicitur quo fit illud, sed non convertitur: dicimus enim, quod ex albo fit nigrum, & quod album fit nigrum; & licet dicamus, quod homo fiat nigrum, non tamen dicimus, quod ex homine fiat nigrum, ut patet in l. Phylis, (tex. 44.) Si ergo verum est quod ex pane fiat corpus Christi, verum erit dicere, quod panis fiat corpus Christi; quod videtur esse falsum, quia panis non est subiectum factionis, sed magis est terminus. Ergo non vere dicitur, quod ex pane fiat corpus Christi.

2. Præterea. Fieri terminatur ad esse, vel ad factum esse. Sed hæc nunquam est vera: Panis est corpus Christi: vel Panis est factum corpus Christi: vel etiam, Panis erit corpus Christi. Ergo videtur quod nec etiam hæc sit vera: Ex pane fit corpus Christi.

3. Præterea. Omne id ex quo fit aliquid, convertitur in id quod fit ex eo. Sed hæc videtur esse falsa: Panis convertitur in corpus Christi: quia hæc conversio videtur esse miraculosior quam creatio mundi; in qua tamen non dicitur, quod non ens convertitur in ens. Ergo videtur quod etiam hæc sit falsa: Ex pane fit corpus Christi.

4. Præterea. Illud ex quo fit aliquid, potest esse illud. Sed hæc est falsa: Panis potest esse corpus Christi. Ergo & hæc est falsa: Ex pane fit corpus Christi.

Sed contra est quod Ambrosius dicit in Lib. IV. de sacramentis (cap. 17. cir. princ.) Ubi accedit consecratio, de pane fit corpus Christi.

Respondeo dicendum, quod hæc conversio panis in corpus Christi quantum ad aliquid convertitur cum creatione, & cum transmutatione naturali, & quantum ad aliquid differt ab utroque. Est enim commune his tribus ordo terminorum; scilicet ut post hoc sit hoc (in creatione enim est esse post non esse; in hoc sacramento corpus Christi post substantiam panis, in transmutatione naturali album post nigrum, vel ignis post aerem) & quod prædicti termini non sint simul. Convenit autem conversio de qua nunc loquimur, cum creatione, quia in neutra earum est aliquid commune subiectum utriusque extremorum; cuius contrarium apparet in omni trans-

(a) Ita Theologi, Nicolaus, & editi recentiores cum quibusdam in sa. Cod. Alcan. optime est illud quod sit, veteres editi est id quod fit illud.

mutatione naturali. Convenit vero hæc conversio cum transmutatione naturali in duobus, licet non similiter. Primo quidem quia in utraque unum extremorum transiit in aliud; sicut panis in corpus Christi, & aer in ignem; non autem hoc accidit utroque; nam in hoc sacramento tota substantia panis transiit in totum corpus Christi; sed in transmutatione naturali materia unius suscipit formam alterius; præterea forma deposita. Secundo conveniunt in hoc, quod utroque remanet aliquid idem; quod non accidit in creatione; differenter tamen: nam in transmutatione naturali remanet eadem materia; vel subiectum; in hoc autem sacramento remanent eadem accidentia. Et ex his potest accipi, qualiter differenter in talibus loqui debeamus. Quia enim in nullo prædictorum trium extremorum simul, ideo in nullo eorum potest unum extremum de alio prædicari per verbum substantivum presentis temporis: non enim dicimus, Non est ens, vel Panis est corpus Christi, vel Aer est ignis, vel Album est nigrum. Propter ordinem vero extremorum possumus uti in omnibus hac præpositione ex, quæ ordinem designat: possumus enim vere, & proprie dicere, quod ex non ente fit ens, & ex pane corpus Christi, & ex aere ignis; vel ex albo nigrum. Quia vero in creatione unum extremorum non transiit in alterum, non possumus in creatione uti verbo conversionis; ut dicamus, quod non est, convertitur in ens; quo tamen verbo uti possumus in hoc sacramento, sicut & in transmutatione naturali: Sed quia in hoc sacramento tota substantia in totam substantiam inuitatur, propter hoc hæc conversio proprie transubstantiatio vocatur.

Rursus quia huius conversionis non est accipere aliquid subiectum, ea quæ verificantur in conversione naturali ratione subiecti, non sunt concedenda in hac conversione. Et primo quidem manifestum est, quod potentia ad oppositum consequitur subiectum, ratione cuius dicimus, quod album potest esse nigrum, & aer potest esse ignis; licet hæc non sit ita propria, sicut prima: nam subiectum albi, in quo est potentia ad nigredinem, est tota substantia albi: non enim albo est pars ejus: subiectum autem forme aeris est pars ejus unde cum dicitur, Aer potest esse ignis, verificatur ratione partis per synecdochem. Sed in hac conversione, & similiter in creatione, quia nullum est subiectum, non dicitur, quod unum extremum possit esse aliud; sicut quod non ens possit esse ens, vel quod panis possit esse corpus Christi: & eadem ratione non

cum quibusdam in sa. Cod. Alcan. optime est illud quod sit, veteres editi est id quod fit illud.

potest proprie dici, quod de non ente fiat ens; vel quod de pane fiat corpus Christi; quia hæc præpositio de designat causam consubstantialitatem quæ quidem consubstantialitas extremorum in transmutationibus naturalibus attenditur penes convenientiam in subiecto. Et similiter ratione non conceditur, quod panis erit corpus Christi, vel quod fiat corpus Christi; sicut neque conceditur in creatione, quod non ens erit ens, vel quod non ens fiat ens; quia hic modus loquendi verificatur in transmutationibus naturalibus ratione subiecti; puta cum dicitur, quod album fit nigrum, vel album erit nigrum.

Quia tamen in hoc sacramento, facta conversione, aliquid idem manet scilicet accidentia panis, ut supra dictum est (art. 5. huj. quest.) secundum quandam similitudinem aliquæ harum locutionum possunt concedi; scilicet quod panis fit corpus Christi, vel panis erit corpus Christi; vel de pane fit corpus Christi; ut nomine panis non intelligatur substantia panis, sed in universaliter hoc quod sub speciebus panis continetur, sub quibus prius continebatur substantia panis; & postea corpus Christi.

Ad primum ergo dicendum, quod illud ex quo aliquid fit, & quandoque quidem importat simul subiectum cum uno extremorum transmutationis; sicut cum dicitur, Ex albo fit nigrum; & sic etiam dici potest, Hoc fit illud, scilicet album fit nigrum; quandoque vero importat solum oppositum, vel extremum; sicut cum dicitur, Ex mane fit dies: Et sic non conceditur, quod hoc fiat illud; id est quod mane fiat dies: Et ita etiam in proposito, licet proprie dicatur, quod ex pane fiat corpus Christi; non tamen proprie dicitur, quod panis fiat corpus Christi; nisi secundum quandam similitudinem; ut dictum est (in corp.)

Ad secundum dicendum, quod illud ex quo fit aliquid, quandoque erit illud propter subiectum quod importatur. Et ideo cum huius conversionis non sit aliquid subiectum, non est similis ratio. Ad tertium dicendum, quod in hac conversione sunt plura difficiliora quam in creatione, in qua hoc solum difficile est quod aliquid fit ex nihilo, quod tamen pertinet ad proprium modum productionis primæ causæ, quæ nihil aliud præsupponit; sed in hac conversione non solum est difficile quod hoc totum convertitur in illud totum, ita quod nihil prioris remaneat (quod non pertinet ad communem modum productionis alicujus causæ) sed etiam habet hoc difficile quod accidentia remaneant, corrupta substantia, & multa alia, de quibus in sequentibus agetur. Tamen verbum conversionis recipitur in hoc

sacramento, non autem in creatione, sicut dictum est (in corp. art.) Ad quartum dicendum, quod, sicut dictum est (in corp.) potentia perhibet ad subiectum, quod non est accipere in hac conversione; & ideo non conceditur quod panis possit esse corpus Christi: non enim hæc conversio fit per potentiam passivam creaturæ, sed per solum potentiam activam creatoris.

QUESTIO LXXVI.

De modo quo Christus est in hoc sacramento.

Primo, utrum totus Christus sit sub hoc sacramento.

Secundo, utrum totus Christus sit sub utraque specie sacramenti.

Tertio, utrum totus Christus sit sub qualibet parte speciei.

Quarto, utrum dimensiones corporis Christi totæ sint in hoc sacramento.

Quinto, utrum corpus Christi sit in hoc sacramento localiter.

Sexto, utrum corpus Christi moveatur ad motum hostiæ, vel calicis post consecrationem.

Septimo, utrum corpus Christi, prout est in hoc sacramento, possit videri ab aliquo oculo saltem glorificato.

Octavo, utrum verum corpus Christi remaneat in hoc sacramento; quando miraculose apparet sub specie pueri, vel carnis.

ARTICULUS I.

Utrum totus Christus contineatur sub hoc sacramento.

Insa. quest. lxxix. art. 1. ad 3. & II. dist. 14. art. 2. & quæst. 111. art. 8. & Jo. vi. 11. & 12. & 13. & 14. & 15. & 16. & 17. & 18. & 19. & 20. & 21. & 22. & 23. & 24. & 25. & 26. & 27. & 28. & 29. & 30. & 31. & 32. & 33. & 34. & 35. & 36. & 37. & 38. & 39. & 40. & 41. & 42. & 43. & 44. & 45. & 46. & 47. & 48. & 49. & 50. & 51. & 52. & 53. & 54. & 55. & 56. & 57. & 58. & 59. & 60. & 61. & 62. & 63. & 64. & 65. & 66. & 67. & 68. & 69. & 70. & 71. & 72. & 73. & 74. & 75. & 76. & 77. & 78. & 79. & 80. & 81. & 82. & 83. & 84. & 85. & 86. & 87. & 88. & 89. & 90. & 91. & 92. & 93. & 94. & 95. & 96. & 97. & 98. & 99. & 100.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod non totus Christus contineatur sub hoc sacramento. Christus enim incipit esse in hoc sacramento per conversionem panis, & vini, sicut dictum est (quest. præc. art. 4.) Sed manifestum est quod panis, & vinum non possunt converti neque in Divinitatem Christi, neque in ejus animam. Cum ergo Christus exeat ex rebus substantis, scilicet Divinitate, anima, & corpore; ut supra habitum est (quest. 11.) videtur quod totus Christus non sit sub hoc sacramento.

21. Præterea, Christus est in hoc sacramento, secundum quod compegit refectioni fideli-um, que in eorum & potu consistit, sicut supra dictum est (quæst. lxxvi. art. 1.) Sed Dominus dicit Joan. vi. 56. *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus.* Ergo solum caro, & sanguis Christi continentur in hoc sacramento. Sunt autem multe aliæ partes corporis Christi, puta nervi, ossa, & alia hujusmodi. Non ergo totus Christus continetur sub hoc sacramento.

3. Præterea, Corpus majoris quantitatis non potest totum contineri sub minoris quantitatis mensura. Sed mensura panis, & vini consecrati est multo minor quam propria mensura corporis Christi. Non potest ergo esse quod totus Christus sub hoc sacramento continetur.

Sed contra est quod Ambrosius dicit in Lib. de offic. (hab. Lib. de initiand. cap. ix. in fin.) *In illo sacramento Christus est.*

Respondetur dicendum, quod omnino necesse est confiteri secundum fidem catholicam, quod totus Christus sit in hoc sacramento.

Sciendum tamen, quod aliquid Christi est in hoc sacramento dupliciter: uno modo quasi ex vi sacramenti; alio modo ex naturali concomitantia. Ex vi quidem sacramenti est sub speciebus hujus sacramenti id in quod directe convertitur substantia panis, & vini præexistens, prout significatur per verba formæ, quæ sunt effectiva in hoc sacramento, sicut & in cæteris mutationibus; puta cum dicitur, *Hoc est corpus meum*, vel *Hic est sanguis meus*. Ex naturali autem concomitantia est in hoc sacramento illud quod realiter est conjunctum ei in quod prædicta conversio terminatur. Si enim aliqua duo sunt realiter conjuncta, ubicumque est unum realiter, oportet & aliud esse. Sola enim operatione animæ discernuntur quæ realiter sunt conjuncta.

Ad primum ergo dicendum, quod quia conversio panis, & vini non terminatur ad Divinitatem, vel animam Christi, consequens est, quod Divinitas, vel anima Christi non sit in hoc sacramento ex vi sacramenti, sed ex reali concomitantia. Quia enim Divinitas corpus assumptum numquam deposuit, ubicumque est corpus Christi, necesse est & ejus Divinitatem esse. & ideo in hoc sacramento necesse est esse Divinitatem Christi, concomitantem ejus corpus. Unde (a) in Symbolo Ephesino (in Conc. gen. III. part. 1. cap. xxv. in epist. Cyril. cap. xii.) legitur: *Participes efficiamur corporis, & sanguinis Christi, non ut communem carnem percipientes, nec ut vivi sanguificari, & verbo conjuncti secundum dignitatem, sed vere vivificariem, & ipsius Verbi propria substantiam.* Anima vero realiter sepa-

(a) An in Synodo Ephesina?

rata fuit a corpore, ut supra dictum est (quæst. l. art. 3. & 4.) Et ideo si in illo triduo mortis fuisset hoc sacramento celebratum, non fuisset ibi anima Christi, nec ex vi sacramenti, nec ex reali concomitantia. Sed quia Christus resurgens ex mortis jam non mortuus, ut dicitur Rom. vi. 9. anima ejus semper est realiter corpori ejus unita. Et ideo in hoc sacramento corpus quidem Christi est ex vi sacramenti; anima autem Christi ex reali concomitantia.

Ad secundum dicendum, quod ex vi sacramenti sub hoc sacramento continetur, quantum ad species panis, non solum caro, sed totum corpus Christi, scilicet ossa, nervi, & alia hujusmodi. Et hoc apparet ex forma hujus sacramenti, in qua non dicitur, *Hoc est caro mea*, sed *Hoc est corpus meum*. Et ideo cum Dominus dixit Joan. vi. 56. *Caro mea vere est cibus*, caro ponitur ibi pro toto corpore: quia secundum consuetudinem humanam videtur esse magis manducationi accommodata, prout scilicet homines carnis animalium vescuntur communitur, non autem ossibus, vel aliis hujusmodi.

Ad tertium dicendum, quod, sicut supra dictum est (quæst. lxxv. art. 5.) facta conversio panis in corpus Christi, vel vini in sanguinem, accidentia utriusque manent. Ex quo patet quod dimensiones panis, vel vini non convertuntur in dimensiones corporis Christi, sed substantia in substantiam: & sic substantia corporis Christi, vel sanguinis est sub hoc sacramento ex vi sacramenti, non autem dimensiones corporis, vel sanguinis Christi. Unde patet quod corpus Christi est in hoc sacramento per modum substantiæ, & non per modum quantitatis. Propria autem totalitas substantiæ continetur indifferenter in parva, vel magna quantitate; sicut tota natura aeris in magno, vel parvo aere, & tota natura hominis in magno, vel parvo homine. Unde & tota substantia corporis, & sanguinis Christi continetur in hoc sacramento post consecrationem, sicut ante consecrationem contingebatur ibi tota substantia panis, & vini.

Sed contra est quod I. Corinth. xi. supet illud, *Et calicem*, dicit Glossa (ordin.) quod sub utraque specie scilicet panis, & vini, idem sumitur: & ita videtur sub utraque specie totus Christus esse.

Respondetur dicendum, certissime tenendum esse, quod sub utraque specie sacramenti totus est Christus; aliter tamen, & aliter.

Nam sub speciebus panis est quidem corpus Christi ex vi sacramenti, sanguis autem ex reali concomitantia, sicut supra dictum est (art. præc. ad 1.) de anima, & Divinitate Christi; sub speciebus vero vini est quidem sanguis Christi ex vi sacramenti, corpus autem

ARTICULUS II.

Utrum totus Christus continetur sub utraque specie hujus sacramenti.

Inf. quæst. lxxviii. art. 6. ad 2. & quæst. lxxix. art. 1. ad 3. & IV. dist. xi. quæst. 11. art. 1. quæst. 1. ad 2. & Joan. vi. lect. 7. & 1. Cor. xi. lect. 6.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod non sub utraque specie hujus sacramenti totus Christus continetur. Hoc enim sacramentum ad salutem fidelium ordinatur, non virtute specierum, sed virtute ejus quod sub speciebus continetur: quia species erant etiam ante consecrationem, ex qua est virtus hujus sacramenti. Si ergo nihil continetur sub una specie quod non continetur sub alia, sed totus Christus continetur sub utraque; videtur quod altera illarum superflua in hoc sacramento.

2. Præterea. Dictum est (art. præc. in corp. & ad 2.) quod sub nomine carnis omnes alia partes corporis continentur, sicut ossa, nervi, & alia hujusmodi. Sed sanguis est una partium humani corporis, sicut patet per Aristotelem in Lib. III. de animal. (scil. hist. animal. cap. 11. & Lib. II. de partib. animal. cap. 11.) Si ergo sanguis Christi continetur sub specie panis, sicut continentur ibi alia partes corporis, non debet seorsum sanguis consecrari, sicut neque seorsum consecratur aliqua alia pars corporis.

3. Præterea. Quod jam factum est, iterum fieri non potest. Sed corpus Christi jam incipit esse in hoc sacramento per consecrationem panis. Ergo non potest esse quod de novo incipiat esse per consecrationem vini: & ita sub specie vini non continebitur corpus Christi, & per consequens nec totus Christus. Non ergo sub utraque specie totus Christus continetur.

Sed contra est quod I. Corinth. xi. supet illud, *Et calicem*, dicit Glossa (ordin.) quod sub utraque specie scilicet panis, & vini, idem sumitur: & ita videtur sub utraque specie totus Christus esse.

Respondetur dicendum, certissime tenendum esse, quod sub utraque specie sacramenti totus est Christus; aliter tamen, & aliter.

Nam sub speciebus panis est quidem corpus Christi ex vi sacramenti, sanguis autem ex reali concomitantia, sicut supra dictum est (art. præc. ad 1.) de anima, & Divinitate Christi; sub speciebus vero vini est quidem sanguis Christi ex vi sacramenti, corpus autem

Christi ex reali concomitantia, sicut anima, & Divinitas: eo quod nunc sanguis Christi non est ab ejus corpore separatus, sicut fuit tempore passionis, & mortis: unde si tunc fuisset hoc sacramento celebratum, sub speciebus panis fuisset corpus Christi sine sanguine, & sub speciebus vini sanguis sine corpore, sicut erat in rei veritate.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis totus Christus sit sub utraque specie, non tamen frustra. Nam primo quidem hoc valet ad representandam passionem Christi, in qua seorsum fuit sanguis a corpore separatus: unde & in forma consecrationis sanguinis fit mentio de ejus effusione. Secundo hoc est conveniens usui hujus sacramenti, ut seorsum exhibeatur fidelibus corpus Christi in eibum, & sanguis in potum. Tertio quantum ad effectum, secundum quod supra dictum est (quæst. lxxiv. art. 1.) quod corpus exhibetur pro salute corporis, & sanguis pro salute animæ.

Ad secundum dicendum, quod in passione Christi, cujus hoc sacramentum est memoriale non fuerunt alia partes corporis ab invicem separatae, sicut sanguis, sed corpus indissolutum permanit, secundum quod legitur Exodi xii. 46. *Nec os illius confringetur.* Et ideo in hoc sacramento seorsum consecratur sanguis a corpore, non autem aliqua alia pars ab alia.

Ad tertium dicendum, quod, sicut dictum est (in corp.) corpus Christi non est sub specie vini ex vi sacramenti, sed ex reali concomitantia: & ideo per consecrationem vini non fit ibi corpus Christi per se, sed concomitanter.

ARTICULUS III. 450

Utrum sit totus Christus sub qualibet parte specierum panis, vel vini.

IV. dist. x. art. 3. quæst. 3. & dist. xii. quæst. 1. art. 3. quæst. 2. ad 3. & IV. cont. cap. lxxvii. & quæst. 1. art. 8. cor. fin.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod non sit totus Christus sub qualibet parte specierum panis, vel vini. Species enim illæ dividi possunt in infinitum. Si ergo Christus totus est sub qualibet parte specierum prædictarum, sequeretur quod infinites esset in hoc sacramento; quod est inconveniens: nam infinitum repugnat non solum naturæ, sed etiam gratiæ.

2. Præterea. Corpus Christi, cum sit organicum, habet partes determinate distantes: est enim de ratione organici corporis determinata distantia singularum partium ab invicem, sicut oculi ab oculo, & oculi ab aure.

Sed hoc non posset esse, si sub qualibet parte specierum esset totus Christus: oporteret enim quod sub qualibet parte esset qualibet pars; & ita ubi esset una pars, esset & alia. Non ergo posset esse quod totus Christus sit sub qualibet parte hostiæ, vel vini contenti in calice.

3. Præterea. Corpus Christi semper veram retinet corporis naturam, nec unquam mutatur in spiritum. Sed de ratione corporis est ut sit quantitas positionem habens, ut patet in Predicamentis (cap. de quant.) (a) Sed ad rationem hujus quantitatatis pertinet quod diversæ partes in diversis partibus loci existant. Non ergo posset esse, ut videretur, quod totus Christus sit sub qualibet parte specierum.

Sed contra est quod Augustinus dicit in quodam sermone (id hab. Greg. in Sacramentar. Dominica v. post Epiph.) *Singuli accipiunt Christum Dominum, & in singulis portionibus totus est, nec per singulas minuitur, sed integrum se præbet in singulis.*

Respondetur dicendum, quod sicut ex supradictis patet (art. præc. & art. 1. huj. quæst.) quia in hoc sacramento substantia corporis Christi est ex vi sacramenti, quantitas autem dimensiva ex vi realis concomitantia; ideo corpus Christi est in hoc sacramento per modum substantiæ, id est per modum quo substantia est sub dimensionibus, non autem per modum dimensionum, id est non per modum illius quo quantitas dimensiva alicujus corporis est sub quantitate dimensiva loci.

Manifestum est autem quod natura substantiæ tota est sub qualibet parte dimensionum, sub quibus continetur; sicut sub qualibet parte aeris est tota natura aeris, & sub qualibet parte panis est tota natura panis: & hoc indifferenter, sive sint dimensiones actu divise (sicut cum aer dividitur, vel panis secatur) vel etiam sint actu indivise, divisibiles vero potentia. Et ideo manifestum est quod totus Christus est sub qualibet parte specierum panis, etiam hostia integra manente, & non solum cum frangitur, sicut quidam dicunt, ponentes exemplum de imagine, quæ apparet in speculo, quæ apparet una in speculo integro, in speculo autem fracto apparent singule in singulis partibus: quod quidem non est omnino simile: quia multiplicatio hujusmodi imaginum accidit in speculo fracto propter diversas reflexiones ad diversas partes speculi; hic autem non est nisi una consecratio, propter quam corpus Christi est in hoc sacramento.

Ad primum ergo dicendum, quod numerus sequitur dimensionem. Et ideo quantum quantitas manet indivisa actu, neque substantia alicujus rei est pluries sub dimensionibus propriis, neque corpus Christi sub

dimensionibus panis, & per consequens neque infinitis, sed toties, in quot partes dividitur.

Ad secundum dicendum, quod illa determinata distantia partium in corpore organico fundatur super quantitate dimensiva ipsius, ipsa autem natura substantiæ præcedit etiam quantitate dimensionem. Et ideo quia conversio substantiæ panis directe terminatur ad substantiam corporis Christi, secundum cujus modum proprie, & directe est in hoc sacramento corpus Christi; talis distantia partium est quidem in ipso corpore Christi vero, sed non secundum hanc distantiam comparatur ad hoc sacramentum, sed secundum modum suæ substantiæ, sicut dictum est (in corp. & art. 1. huj. quæst.)

Ad tertium dicendum, quod ratio illa procedit de natura corporis, quam habet secundum quantitate dimensionem. Dicitur est autem (in corp.) quod corpus Christi comparatur ad hoc sacramentum, non ratione quantitatatis dimensivæ, sed ratione suæ substantiæ, sicut dictum est (ibid.)

ARTICULUS IV. 451

Utrum tota quantitas dimensiva corporis Christi sit in hoc sacramento.

IV. dist. x. art. 2. quæst. 3. & 4. & dist. xii. quæst. 1. art. 2. quæst. 1. cor. & IV. cont. cap. lxiii. lxiv. & lxvii. & quod. vii. art. 8. corp.

AD quartum sic proceditur. Videtur quod Christus sit in hoc sacramento. Dicitur enim (art. præc.) quod totum corpus Christi continetur sub qualibet parte hostiæ consecratæ. Sed nulla quantitas dimensiva tota continetur in aliquo toto, & in qualibet parte ejus. Ergo est impossibile quod tota quantitas dimensiva corporis Christi continetur in hoc sacramento.

2. Præterea. Impossibile est duas quantitates dimensionales esse simul, etiam si una sit separata, & alia in corpore naturali, ut patet per Philosophum in III. Metaphysic. (tex. 9.) Sed in hoc sacramento remanet quantitas dimensiva panis, ut sensu apparet. Non ergo est ibi quantitas dimensiva corporis Christi.

3. Præterea. Si duæ quantitates dimensionales inæquales juxta se ponantur, major extenditur ultra minorem. Sed quantitas dimensiva corporis Christi est multo major quam quantitas dimensiva hostiæ consecratæ secundum omnem dimensionem. Si ergo in hoc sacramento sit quantitas dimensiva corporis Christi cum

quantitate dimensiva hostiæ, & per consequens neque infinitis, sed toties, in quot partes dividitur.

quantitate dimensiva hostiæ, quantitas dimensiva corporis Christi extenditur ultra quantitate hostiæ; quæ tamen non est sine substantia corporis Christi. Ergo substantia corporis Christi erit in hoc sacramento, etiam præter species panis: quod est inconveniens, cum substantia corporis Christi non sit in hoc sacramento nisi per consecrationem panis, ut dictum est (art. 1. huj. quæst.) Impossibile ergo videtur quod tota quantitas dimensiva corporis Christi sit in hoc sacramento.

Sed contra est quod quantitas dimensiva corporis alicujus non separatur secundum esse à substantia ejus. Sed in hoc sacramento est tota substantia corporis Christi, ut supra habitum est (art. præc.) Ergo tota quantitas dimensiva corporis Christi est in hoc sacramento.

Respondetur dicendum, quod, sicut supra dictum est (art. 1. huj. quæst.) dupliciter aliquid Christi est in hoc sacramento: uno modo ex vi sacramenti; alio modo ex reali concomitantia. Ex vi quidem sacramenti quantitas dimensiva corporis Christi non est in hoc sacramento: ex vi enim sacramenti est in hoc sacramento illud in quod directe conversio terminatur. Conversio autem quæ fit in hoc sacramento, directe terminatur ad substantiam corporis Christi, non autem ad dimensiones ejus: quod patet ex hoc quod quantitas dimensiva panis remanet, facta consecratione, sola substantia panis transiente.

Quia tamen substantia corporis Christi realiter non dividitur à sua quantitate dimensiva, & ab aliis accidentibus; inde est quod ex vi realis concomitantia est in hoc sacramento tota quantitas dimensiva corporis Christi, & omnia accidentia ejus.

Ad primum ergo dicendum, quod modus essendi cujuslibet rei determinatur secundum id quod est ei per se, non autem secundum id quod est ei per accidens; sicut corpus est in visu, secundum quod est album, non autem secundum quod est dulce; licet idem corpus sit album, & dulce: unde & dulcedo est in visu secundum modum albedinis, non secundum modum dulcedinis. Quia igitur ex vi hujus sacramenti est in altari substantia corporis Christi, quantitas autem dimensiva ejus est ibi concomitanter, & quasi per accidens; ideo quantitas dimensiva corporis Christi est in hoc sacramento, non secundum proprium modum, (ut scilicet sit tota in toto, & singulæ partes in singulis partibus) sed per modum substantiæ, cujus natura est tota in toto, & tota in qualibet parte.

Ad secundum dicendum, quod duæ quantitates dimensionales non possunt naturaliter simul esse in eodem, ita quod utraque sit ibi secundum proprium modum quantitatatis dimensionalis.

S. Thom. Oper. Tom. V.

In hoc autem sacramento quantitas dimensiva panis est secundum proprium modum, scilicet secundum commensurationem quamdam; non autem quantitas dimensiva corporis Christi, sed est ibi per modum substantiæ, ut dictum est (in corp. & art. præc. ad 2.)

Ad tertium dicendum, quod quantitas dimensiva corporis Christi non est in hoc sacramento secundum modum commensurationis, qui est proprius quantitati, ad quem pertinet quod major quantitas extendatur ultra minorem; sed est ibi per modum jam dictum (in corp. & in solut. præc.)

ARTICULUS V. 452

Utrum corpus Christi sit in hoc sacramento sicut in loco.

Inf. art. 6. corp. & ad 1. & IV. dist. x. art. 1. ad 5. 6. 7. & 8. & art. 3. quæst. 2. ad 2. & IV. cont. cap. lxiv. fin. & quod.

1. art. 12. ad 2.

AD quintum sic proceditur. Videtur quod corpus Christi sit in hoc sacramento sicut in loco. Esse enim in aliquo definitive, vel circumscriptive, est pars ejus quod est esse in loco. Sed corpus Christi videtur esse definitive in hoc sacramento, quia ita est ubi sunt species panis, vel vini, quod non est in alio loco altaris: videtur etiam ibi esse circumscriptive, quia ita continetur superficie hostiæ consecratæ, quod nec excedit, nec exceditur. Ergo corpus Christi est in hoc sacramento sicut in loco.

2. Præterea. Locus specierum panis non est vacuus: natura enim non patitur vacuum; nec est ibi substantia panis, ut supra habitum est (quæst. præc. art. 2.) sed est ibi solum corpus Christi. Ergo corpus Christi replet locum illum. Sed omne quod replet locum illum, est in eo localiter. Ergo corpus Christi est in hoc sacramento localiter.

3. Præterea. Sicut dictum est (art. præc. & art. 3. huj. quæst.) in hoc sacramento est corpus Christi cum sua quantitate dimensiva, & cum omnibus suis accidentibus. Sed esse in loco est accidens corporis; unde & ibi connumeratur inter novem genera accidentium; Ergo corpus Christi est in hoc sacramento localiter.

Sed contra est quod oportet locum, & locatum esse æqualia, ut patet per Philosophum in IV. Physic. (text. 30.) Sed locus, ubi est hoc sacramento, est multo minor quam corpus Christi. Ergo corpus Christi non est in hoc sacramento sicut in loco.

Respondetur dicendum, quod, sicut jam dictum est (art. 3. huj. quæst.) corpus Christi non est in hoc sacramento secundum

Kkk pro-

(a) Ita communiter. Nicolaus. Ad rationem

propriam modum quantitatis dimensionis, sed magis secundum modum substantiæ. Omne autem corpus locatum est in loco secundum modum quantitatis dimensionis; in quantum scilicet commentatur loco secundum suam quantitatem dimensionem. Unde relinquatur quod corpus Christi non est in hoc sacramento sicut in loco, sed per modum substantiæ, eo scilicet modo quo substantia continetur a dimensionibus: succedit enim substantia corporis Christi in hoc sacramento substantiæ panis; unde sicut substantia panis non erat sub suis dimensionibus localiter, sed per modum substantiæ, ita nec substantia corporis Christi. Non tamen substantia corporis Christi est subiectum illarum dimensionum, sicut erat substantia panis: & ideo substantia panis ratione suarum dimensionum localiter erat ibi, quia comparabatur ad locum illum mediantibus propriis dimensionibus; substantia autem corporis Christi comparatur ad locum illum mediantibus dimensionibus alienis; ita quod è converso dimensionibus propriis corporis Christi comparatur ad locum illum mediante substantiâ; quod est contra rationem corporis locati.

Unde nullo modo corpus Christi est in hoc sacramento localiter.

Ad primum ergo dicendum, quod corpus Christi non est in hoc sacramento definitive; quia sic non esset alibi quam in hoc altari, ubi conficitur hoc sacramento; cum tamen sit & in celo in propria specie, & in multis aliis altaribus sub specie sacramenti. Similiter etiam patet quod non est in hoc sacramento circumscriptive: quia non est ibi secundum commentationem propriæ quantitatis, ut dictum est (in corp.) Quod autem non est extra superficiem sacramenti, nec est in alia parte altaris, non pertinet ad hoc quod sit ibi definitive, vel circumscriptive; sed ad hoc quod incepti ibi esse per consecrationem, & conversionem panis, & vini, ut supra dictum est (quæst. præc. art. 3. & 4.)

Ad secundum dicendum, quod locus ille in quo est corpus Christi, non est vacuus; neque tamen proprie est repletus substantia corporis Christi, quæ non est ibi localiter, sicut dictum est (in corp. art.) sed est repletus speciebus sacramentorum, quæ habent replere locum, vel propter naturam dimensionum, vel saltem miraculose, sicut & miraculose subsistunt per modum substantiæ.

Ad tertium dicendum, quod accidentia corporis Christi sunt in hoc sacramento, sicut supra dictum est (art. præc.) secundum realem concomitantiam. Et ideo illa accidentia corporis Christi sunt in hoc sacramento, quæ sunt ei intrinseca. Esse autem in loco est accidentis per comparationem ad extrinsecum con-

tinens. Et ideo non oportet quod Christus sit in hoc sacramento sicut in loco.

ARTICULUS VI. 453

Utrum corpus Christi sit mobiliter in hoc sacramento.

IV. dist. x. art. 4. quæst. 4. & opus. xi. art. 34.

Ad sextum sic proceditur. Videtur quod corpus Christi sit mobiliter in hoc sacramento. Dicit enim Philosophus in II. Top. (cap. 111. loco 24.) quod motus nobis, movetur ea quæ in nobis sunt: quod quidem est verum etiam de spirituali substantia animæ. Sed Christus est in hoc sacramento, ut supra habitum est (art. 1. huj. quæst.) Ergo movetur ad motum ipsum.

2. Præterea. Veritas debet respondere figuræ. Sed de agno paschali, quæ erat figura hujus sacramenti, non remanebat quicquid usque nunc, sicut præcipitur Exodi xiii. Ergo neque etiam hoc sacramentum reservetur in crastinum, erit ibi corpus Christi: & ita non est immobiliter in hoc sacramento.

3. Præterea. Si corpus Christi remaneat sub hoc sacramento etiam in crastino, pari ratione remanebit, & per totum sequens tempus: non enim potest dici, quod desinat ibi esse, cessantibus speciebus, quia esse corporis Christi non dependet à speciebus illis. Non autem remanet sub hoc sacramento Christus per totum tempus futurum. Videtur ergo quod statim in crastino, vel post modicum tempus desinat esse sub hoc sacramento: & ita videtur quod Christus mobiliter sit in hoc sacramento.

Sed contra. Impossibile est idem esse motum, & quietum, quia sic contradictoria verificarentur de eodem. Sed corpus Christi in celo quietum residet. Non ergo est mobiliter in hoc sacramento.

Respondeo dicendum, quod cum aliquid est unum subiecto, & multiplex secundum esse, nihil prohibet secundum aliquid moveri, & secundum aliquid immobile permanere; sicut corpus est aliquid esse album, & aliud esse magnum: unde potest moveri secundum albedinem, & permanere immobile secundum magnitudinem.

Christo autem non est idem esse secundum se, & esse sub hoc sacramento: quia per hoc quod dicimus ipsum esse sub hoc sacramento, significatur quedam habitudo ejus ad hoc sacramento. Secundum igitur hoc esse non movetur Christus per se secundum locum, sed solum per accidens: quia Christus non est in hoc sacramento sicut in loco, sicut prædictum est (artic. præc.) quod autem non est in loco, non movetur per se in loco, sed solum ad motum ejus in quo est,

Si-

ARTICULUS VII. 454

Utrum corpus Christi, prout est in hoc sacramento, possit videri ab aliquo oculo saltem glorificato.

Inf. art. 8. corp. & IV. dist. x. art. 1. quæst. 2. ad 3. & art. 4. quæst. 1. per tot. & quæst. 4. ad 2. & in expo. lit. ad 1.

Ad septimum sic proceditur. Videtur quod corpus Christi, prout est in hoc sacramento, possit videri ab aliquo oculo saltem glorificato. Oculus enim noster impeditur à visione corporis Christi in hoc sacramento existentis, propter species sacramentales ipsum circumvelantes. Sed oculus glorificatus non potest ab aliquo impediri quin corpora quilibet videat, prout sunt. Ergo oculus glorificatus potest videre corpus Christi, prout est in hoc sacramento.

2. Præterea. Corpora gloriosa Sanctorum erunt configurata corpori clarissimi Christi, ut dicitur Philipp. 111. Sed oculus Christi videt seipsum, prout est in hoc sacramento. Ergo pari ratione quilibet alius oculus glorificatus potest ipsum videre.

3. Præterea. Sancti in resurrectione erunt æquales Angelis, ut dicitur Lucæ xx. Sed Angeli vident corpus Christi, prout est in hoc sacramento: quia etiam demones inveniuntur huic sacramento reverentiam exhibere, & ipsum timere. Ergo pari ratione oculus glorificatus potest Christum videre, prout est in hoc sacramento.

Sed contra. Nihil idem existens potest simul ab eodem videri in diversis speciebus. Sed oculus glorificatus semper videt Christum, prout est in sua specie, secundum illud Isai. xxxi 11, 17. Regem in decore suo videbitis. Ergo videtur quod non videat Christum, prout est sub specie hujus sacramenti.

Respondeo dicendum, quod duplex est oculus, scilicet corporalis proprie dictus, & intellectualis, qui per similitudinem dicitur. A nullo autem oculo corporali corpus Christi potest videri, prout est in hoc sacramento. Primo quidem quia corpus visibile per sua accidentia immutat medium. Accidentia autem corporis Christi sunt in hoc sacramento mediante substantia; ita scilicet quod accidentia corporis Christi non habent immediatam habitudinem neque ad hoc sacramento, neque ad corpora quæ ipsum circumstant: & ideo non possunt immutare medium, ut sic ab aliquo corporali oculo videri possint. Secundo quia, sicut supra dictum est (art. 1. huj. quæst. ad 3.) corpus Christi est in hoc sacramento per modum substantiæ. Substantia autem, in quantum hujusmodi, non est visibilis oculo corpo-

Kkk 2 ra-

Similiter autem neque per se movetur secundum esse quod habet in hoc sacramento, quæcumque alia mutatione, puta quantum ad hoc quod desinat esse sub hoc sacramento: quia illud quod de se habet esse indeficiens, non potest esse deficienti principium; sed alio deficientes, hoc desinit esse in eo: sicut Deus, cujus esse est indeficiens, & immortale, desinit esse in aliqua creatura corruptibili per hoc quod creatura corruptibilis desinit esse. Et hoc modo cum Christus habeat de se esse indeficiens, & incorruptibile, non desinit esse sub hoc sacramento neque per hoc quod ipsum desinat esse, neque etiam per motum localem sui, ut ex dictis patet (art. præc.) sed solum per hoc quod species hujus sacramenti desinant esse.

Unde patet quod Christus, per se loquendo, immobiliter est in hoc sacramento.

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procedit de motu per accidens, quo ad motum nostri moventur ea quæ in nobis sunt; aliter tamen ea quæ per se possunt esse in loco, sicut forma, & spirituales substantiæ. Ad quæsi modum potest reduci quod dicimus Christum moveri per accidens, secundum esse quod habet in hoc sacramento, in quo non est sicut in loco.

Ad secundum dicendum, quod hac ratione moti videntur fuisse quidam ponentes, quod corpus Christi non remaneat sub hoc sacramento, si in crastinum reservetur. Contra quos Cyrillus dicit (hab. in Cat. D. Th. sup. illud Lucæ xx 11. Hoc est corpus meum.) Insaniant quidam dicentes. mystic in benedictionem cessare à sanctificatione, si que ejus reliquie remanserint in diem subsequentem: non enim mutatur sacramentum corpus Christi, sed virtus benedictionis, & vivificativa gratia jugis in eo est: sicut etiam omnes alie consecrationes immobiliter manent, permanentibus rebus consecratis; propter quod non iterantur. Veritas autem licet figuræ respondeat, tamen figura non potest eam adæquare.

Ad tertium dicendum, quod corpus Christi remanet in hoc sacramento non solum in crastino, sed etiam in futuro, quousque species sacramentales manent, quibus cessantibus, desinit esse corpus Christi sub eis, non quia ab eis dependeat, sed quia tollitur habitudo corporis Christi ad illas species: per quem modum Deus desinit esse Dominus creaturæ desinitis.

